

REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Priştine, 21 Aralık 2017
Nr. Ref.: AGJ1178/17

KARAR

Başvuru No: KI90/16

Başvurucu

Barnislav Jokić

**Kosova Mülkiyet Davaları Komisyonunun KKPK/D/R/230/2014 sayı ve
13 Mart 2014 tarihli kararının uygulanmaması hakkında anayasal
denetim başvurusu**

KOSOVA CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ

Mahkeme Heyeti:

Arta Rama-Hajrizi, Başkan
Ivan Čukalović, Başkanvekili
Altay Suroy, Üye
Almiro Rodrigues, Üye
Snezhana Botusharova, Üye
Bekim Sejdiu, Üye
Selvete Gërzhaliu-Krasniqi, Üye
Gresa Caka-Nimani, Üye

Başvurucu:

1. Başvuru, Sırbistan Maldenovac'ta mukim Barnislav Jokić (bundan böyle: başvuru) tarafından teslim edilmiştir.

İtiraz Edilen Karar

2. Başvurucu Kosova Mülkiyet Davaları Komisyonunun (bundan böyle: KMDK) KKKPK/D/R/230/2014 sayı ve 13 Mart 2014 tarihli kararının uygulanmaması itiraz etmiştir.

Başvurunun Konusu

3. Başvurunun konusu, KMDK'nin yukarıda belirtilen kararının uygulanmayışının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 madde (Adil Yargılanma Hakkı) 1. fıkrası, 13. maddesi (Etkili Başvuru Hakkı), 14. maddesi (Ayrımcılık Yasağı), 1. Protokolünün 1. maddesi (Mülkiyetin Korunması) ile bağlantılı olarak Kosova Cumhuriyeti Anayasası'nın (bundan böyle: Anayasa), 3. maddesi [Kanun Önünde Eşitlik], 31. maddesi [Adil ve Tarafsız Yargılanma Hakkı], 32. maddesi [Kanun Yollarına Başvurma Hakkı], 46. maddesi [Mülkiyetin Korunması], 53. maddesi [İnsan Hakları Hükümlerinin Yorumlanması] ve 54. maddesiyle [Hakların Yargı Yoluyla Korunması] güvence altına alınmış olan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiasıyla yapılan anayasal inceleme talebidir.

İlgili Hukuk

4. Başvuru Anayasa'nın 113.7 madde fıkrasına, 03/L-121 sayılı Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Hakkında Kanun (bundan böyle: Kanun) 47. maddesi ile Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (bundan böyle: İçtüzük) 29. kuralına [Başvuruların ve Cevapların Sunulması] dayandırılmıştır.

Başvuru Süreci

5. Başvurucu 10 Haziran 2016 tarihinde Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesine (bundan böyle: Mahkeme) başvurusunu teslim etmiştir.
6. Mahkeme Başkanı 12 Temmuz 2016 tarihinde Üye Altay Suroy'u raportör yargıç olarak görevlendirmiş, üyeler Snezhana Botusharova (başkan), Bekim Sejdiu ve Selvete Gërxhaliu-Krasniqi'den oluşan ön inceleme heyetini belirlemiştir.
7. Mahkeme 20 Temmuz 2016'da başvurucuya başvurusunun kaydedildiğini bildirmiş ve kendisinden ilave evrak getirmesini istemiştir.
8. Başvurucu, kendisinden istenen evrakı 19 Ağustos 2016 tarihinde Mahkeme'ye teslim etmiştir.
9. Mahkeme, 30 Ocak 2017 tarihinde İpek Belediyesi ve Kosova Mülkiyet Ajansına başvurunun kaydedildiğini bildirmiş ve Mahkeme'ye yorumlarını bildirme imkanı vererek başvurunun birer nüshasını kendilerine göndermiştir.
10. Kosova Mülkiyet Ajansı (bundan böyle: KMA) yorumlarını 7 Şubat 2017 tarihinde Mahkeme'ye sunmuştur.

11. Ön İnceleme Heyeti 5 Arlık 2017 tarihinde Raportör Yargıç'ın ön inceleme raporunu müzakere ettikten sonra oybirliğiyle Mahkeme Heyeti'ne başvurunun kabul edilmesi yönünde öneride bulunmuştur.
12. Mahkeme Heyeti aynı tarihte oybirliğiyle başvurunun kabul edilir olduğunun ilan edilmesini kabul etmiştir.

Olguların Özeti

13. İpek Belediyesi 26 Mayıs 1997 tarih ve 463-449/97 sayılı kararla başvuruçunun İpek Kadastro Bölgesinde 5351/7 numarayla kayıtlı 0.03,52 ha yüzölçümüne sahip arsa üzerinde mülkiyet hakkının tanımıştır.
14. Başvuruçucu, belirtilmemiş bir tarihte, yukarıda belirtilen mülk üzerinde sahip olduğu haklarının onaylanması için KMA'ya başvurmuştur.
15. Kosova Mülkiyet Ajansı Komisyonunun 13 Mart 2014 tarih ve KPCC/D/R/230/2014 sayılı heyet kararı ile şunlar belirlenmiştir:

"(a) Başvuruçucu Branislav Jokić söz konusu mülkün 1/1 oranının mülkiyet hakkına sahip olduğunu kanıtlamış olup tahrip edilen mülk ile yıkılan binanın yıkım gününde mülkün kullanım hakkına sahip olduğunu veya mülkiyet hakkını miras yoluyla elde ettiğini kanıtlamış;

ve aşağıdakiler emredilmiştir:

b) Branislav Jokić söz konusu mal elinde bulundurma hakkını kullanır;

c) Davalı veya mülkü kullanan başka herhangi bir kişi varsa, bu emirnamenin teslimine dildiği günden itibaren 30 gün içerisinde mülkü tahliye etmeleri;

d) Davalı ya da mülkü kullanan herhangi bir başka kişi bu emri yerine getirmediği takdirde mülkten tahliye edilecektir;

Buna ek olarak, Komisyon şu kararı verdi:

a) Talep edilen mala birden fazla mal sahibi bulunduğu hallerde, yukarıdaki karar ve emir, ilgili ortak sahiplerin haklarını etkilemez.

b) Komisyonun bu tür iddialara ilişkin bir yetkisi bulunmadığından, hasar tazminatı talebi veya talep edilen mülkün kullanım haklarının kaybı reddedilir. "

16. KMAK'nın yukarıda mezkur kararın gerekçesinde şunlar belirtilmiştir:

"... 48054 sayılı başvuru ile 50686 sayılı başvuru hariç olmak üzere, Başvuruçular veya mülk hakkı sahipleri iddia edilen mülkiyet ve ilgili arsa üzerinde mülkiyeti teyit eden emir şartlarını yerine getirmişlerdir. 48054 sayılı başvuru ve 50686 sayılı başvuru sahipleri, talep edilen mülkiyet üzerindeki mülkiyetini teyit eden emir şartlarını ve yerleşim

alanının tahrip edildiği tarihten itibaren ilgili arsayı kullanma haklarını yerine getirdiklerini göstermişlerdir. Mülklerin tahrip edildiği günde başvurucunun mülkiyet hakkının olduğu olgusu mülkiyet hakkının Komisyon kararıyla teyit edildiği durumda haklarına bir etkisi yoktur.

17. Başvurucu, 12 Ocak 2016 tarihinde, KMAK'nın verdiği nihai ve bağlayıcı karar ile Kosova'da ilgili kanunların verdiği yetkiler uyarınca, KMA'dan mülkünü iade etmesini ve İpek Belediye Kadastrodaki mülkiyet kaydında gerekli değişiklikleri yapmasını talep etmiştir.
18. KMA, hakkında herhangi bir kanun yolunun açık olmadığı 14 Mart 2016 tarih ve Ref.00327/16 sayılı bir yazıyla başvurucuya KMAK'nın KPA 48054 davasında ilişkin kararını uygulayamayacağını bildirmiştir. Cevapta KMA'nın yasal mülkiyet sorunları için İpek Belediyesi Mülkiyet İşleri Müdürlüğü'nden 14 Mayıs 2015 tarih ve 01-463-65203 sayılı kararını aldığını ve buna istinaden Belediye Meclisi'nin bu müdürlüğün 463/499/97 sayı ve 26 Mayıs 1997 tarihli arazi paylaşım ve kullanım kararını mutlak şekilde hükümsüz kıldığını ve bu karara ilişkin tüm hukuki ve olgusal fillerin geriye dönük etkilerinin iptal edildiğini ilan etmiştir.

Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu AIHS'nin 6. madde (Adil Yargılanma Hakkı) 1. fıkrası, 13. madde (Etkili Başvuru Hakkı) 14. madde (Ayrımcılık Yasağı) ve AIHS 1. Ek protokolünün 1. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 3. madde [Kanun Önünde Eşitlik Hakkı], 31. maddesinin [Adil ve Tarafsız Yargılanma Hakkı], 46. madde [Mülkiyetin Korunması], 53. madde [İnsan Hakları Hükümlerinin Yorumlanması] ve 54. madde [Hakların Yargı Yoluyla Korunması] ihlali bulunduğunu ileri sürmüştür.
20. Başvurucunun esas iddiası 13 Mart 2014 tarihli kesinleşmiş KMAK kararının uygulanmayışı hakkındadır.
21. Başvurucu "KPC/D/R/230/2014 sayılı ve 13.03.2014 tarihli KMAK kararıyla bahse konu mülk üzerindeki mülkiyet hakkım tanınmıştır. Bu karara karşı Yüksek Mahkeme İtiraz Heyeti nezdinde bir itiraz başvurusu yapılmamıştır. Bu çerçevede KMAK kararı kesinleşmiştir ve hükme bağlanmış bir davadır." belirtmiştir.
22. Başvurucu devamında: *Bu kararın uygulanmasıyla ilgili olarak KMA'ya dilekçe verme suretiyle mülkiyetin bana iadesini talep ettim. Zira KPC/D/R/230/2014 sayılı ve 13.03.2014 tarihli KMAK kararın uygulanmayışı ile bu kesinleşmiş olan kararı uygulayacak mekanizmaların bulunmayışının sorumluluğu KMA'ya aittir. İdari organ olan belediyenin kararı benim mülkiyet hakkımdan yararlanmam konusunda herhangi bir engel teşkil etmemelidir, demiştir.*
23. Başvurucu sonunda şunu belirtmiştir: *Mülkiyetin korunması hakkı ihlaliyle ilgili olarak KMAK'nın kararı söz konusu mülk üzerinde mülkiyet hakkımın olduğuna ilişkin meşru beklentimi temsil etmektedir. Bu nedenle yukarıda*

belirtilen mülkiyet hakkından, Sözleşmenin 1. Protokolünün 1. maddesine belirlendiği şekilde, sulh içerisinde yararlanmayı talep ediyorum.

24. Başvurucu, Anayasa Mahkemesi'nden temel hak ve özgürlüklerine ilişkin ihlal bulunduğunun tespitini, maddi ve manevi tazminatın karar bağlanmasını ve KPCC/D/R/230/2014 sayılı ve 13.03.2014 tarihli KMAK kararının uygulanmasının emredilmesini talep etmiştir.

Kosova Mülkiyet Ajansının Cevabı

25. KMA Mahkeme'ye, 13 Mart 2014 tarih ve KPCC/D/R/230/2014 sayılı kararla Bay Jokić'in talebinin onanıp bu kararla mülkiyet hakkının 1/1 gibi ideal bir oranda doğrulandığını, talep edilen konut mülkünün tahrip edildiği tarihte mülk sahibinin kendisinin olduğunu ve tahrip edilen konutun üzerinde bulunduğu arsa kullanım hakkının ona ait olduğu ve mülke malik olma hakkını iadesi karara bağlandığını bildirmiştir.
26. KMA ayrıca, "22 Ekim 2014'te, Komisyon kararının bir kopyası İpek Belediyesine gönderildi ve yasal süre içerisinde Komisyon Kararı'na karşı herhangi bir itiraz başvurusu yapılmadığından, İpek Belediyesi Mülkiyet İşleri Müdürlüğü'nden 29 Nisan 2015 tarihinde Ajans, 18 Mart 2015 tarihli, 15-463-LP-324 sayılı teslim almıştır. Bu şekilde Ajans Branislav Jokić mülkiyetinde olan 5351/7 arsa ile ilgili olarak 463-449/97 sayılı arazi tahsisi hakkındaki Kararın geçersiz geçersiz ilan edilen İpek Belediye Meclisi tarafından verilen bir karar" olduğunu belirtmiştir.
27. Son olarak, KMA, 13 Mart 2014 tarihli Kosova Mülkiyet Davaları Komisyonunun KPCC/D/R/230/2014 sayılı kararını uygulamamanın başarısızlığının bu Belediye tarafından 1997 yılında mutlak surette hükümsüz ilan edilmesinin bir sonucu olduğunu belirtmiştir.

Başvurunun Kabul Edilirliği

28. Anayasa Mahkemesi başvuru hakkında bir hükme varmadan önce başvuru hakkında Anayasada belirtilmiş ve Kanun ile İchtüzük'te ayrıntıları verilmiş olan kabul edilirlilik koşullarının yerine getirip getirmediğini değerlendirir.
29. Mahkeme başvurularla ilgili olarak Anayasa'nın 113.7 madde fıkrasına atıfta bulunur. Fıkra şöyledir: *Yasalarla belirlenen tüm yasal yollar tükendikten sonra bireyler, kamu otoriteleri tarafından kendi bireysel hak ve özgürlükler ihlal edildiğinde dava açma haklarına sahiptirler.*
30. Mahkeme bu çerçevede başvuru kanunla öngörülmesi olan tüm kanun yollarını tükettiğini ve başvurabileceği bir başka kanun yolu olmadığından Kosova Mülkiyet Davaları Komisyonunun 13 Mart 2014 tarih ve KPCC/D/R/230/2014 sayılı kararının uygulanması için Anayasa Mahkemesi'ne başvurduğunu tespit etmiştir.
31. Mahkeme ayrıca Kanun'un 49. maddesine de atıfta bulunmuştur. Madde şöyledir: *İstem dört (4) ay bir süre içerisinde sunulur. Süre, müracaatta bulunan kişiye mahkeme kararının teslim edilmesi gününden itibaren*

başlar. Tüm diğer durumlarda karar ya da işlemin kamuya açıklanması gününden itibaren başlar.

32. Mahkeme, başvurunun dört (4) aylık süre içerisinde teslim edilme kriterinin kararların kamu otoritesi tarafından uygulanmaması durumunda geçerli olmadığını belirtmek ister. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (bundan böyle: AİHM) *Iatridis/Yunanistan* davasında ortaya çıkan bezer bir durumda yürütmenin somut bir kararı kabul etmeyi reddettiğine süre sınırlaması kuralının geçerli olmadığını açık bir şekilde belirtmiştir (bkz. *mutatis mutandis, Iatridis/Yunanistan*, No: 59493/00, AİHM, 19 Ekim 2000 tarihli kararı).
33. Mahkeme Kanun'un 48. maddesine de atıfta bulunur. Madde şunu öngörmüştür: *İstem müracaatında bulunan kişi, isteminde hangi hak ve özgürlüğünün ihlal edildiğini tahmin ettiğini ve müracaatta bulunan kişinin itirazda bulunmak istediği kamu otoritenin somut işleminin hangisi olduğu konusunda doğru bir açıklama yapmakla görevlidir.*
34. Bu kriterin yerine getirilmesiyle ilgili olarak Mahkeme, başvuruçunun KMDK'nin kararının uygulanmayışıyla Anayasa ile güvence altına alınmış olan haklarından hangilerinin ihlal edildiğini kesin bir şekilde ortaya koyduğunu tespit etmiştir.
35. Mahkeme, başvuruçunun KMDK kararının uygulanmayışından dolayı meşru mağdur olduğu iddiasını ileri sürebileceğini tespit etmiştir.
36. Özetle Mahkeme, başvuruçunun yetkili taraf olduğunu, tüm kanun yollarını tüketmiş olduğunu, süreklilik arz eden durum nedeniyle yasal süre içerisinde başvuruyu teslim etme kriterinin yerine getirilmiş olduğunu, iddia edilen hak ve özgürlüklerinin ihlalini kesin bir şekilde ortaya koyduğunu ve mülke sahip ve malik olmakla ilgili olarak AİHM'nin içtihatlarına atıfta bulunmuş olduğunu tespit etmiştir.
37. Bu nedenle İçtüzük'ün 36. kuralı (1) (d) fıkra bendi çerçevesinde açıkça temelden yoksun sayılamaz ve başvuruyu kabul edilmez ilan etmek için bir başka dayanak oluşmamıştır (bkz. örneğin, *A ve B/Norveç*, [DHM], 24130/11 ile 29758/11 numaralı başvurular, 15 Kasım 2016 tarihli kararın 55. paragrafı, ayrıca bkz. *mutatis mutandis*, KI132/15 Numaralı *Deçan Manastırı* davasına ilişkin Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin 20 Mayıs 2016 tarihli kararı), sonuç olarak Mahkeme, başvurunun kabul edilir olduğuna ve esastan görüşülmesi gerektiğine hükmetmiştir.

Esas İncelemesi

38. Mahkeme başvuruçunun AİHS'nin 6. madde (Adil Yargılanma Hakkı) 1. fıkrası, 13. madde (Etkili Başvuru Hakkı) 14. madde (Ayrımcılık Yasağı) ve AİHS 1. Ek protokolünün 1. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 3. madde [Kanun Önünde Eşitlik Hakkı], 31. maddesinin [Adil ve Tarafsız Yargılanma Hakkı], 46. madde [Mülkiyetin Korunması], 53. madde [İnsan Hakları Hükümlerinin Yorumlanması] ve 54. madde [Hakların Yargı Yoluyla Korunması] ihlali bulunduğu iddiasını ileri sürdüğünü tespit etmiştir.

39. Bu durumlarda Mahkeme, esas incelemesini AİHS'nin 6.1 madde fıkrasıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 31. maddesi, AİHS'nin 1. Ek. Protokolünün 1. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 46. maddesi ve 54. maddesi [Hakların Yargı Yoluyla Korunması] uyarınca yapar.

Adil ve Tarafsız Yargılanma Hakkı İhlali İddialarıyla İlgili Olarak

40. Mahkeme, başvuruçunun, mülkiyet hakkını teyit eden kesinleşmiş bir kararın bulunduğunu ileri sürdüğünü tespit etmiştir. Başvuruçucu sürekli şekilde bu kararın icrasını denemiş, ancak şimdiye kadar bu vuku bulmamış ve netice olarak onun adil ve tarafsız yargılanma hakkı sürekli bir şekilde ihlal edilmektedir.
41. Mahkeme bu doğrultuda Anayasa'nın 31. maddesine [Adil ve Tarafsız Yargılanma Hakkı] atıfta bulunmuştur. Madde şöyledir:
- 1. Herkesin mahkeme, diğer devlet organları ve kamusal yetkiye sahip kurumların nezdinde eşit muamele haklarının korunması güvencesine bağlıdır.*
- 2. Herkes, yasalara göre kurulmuş bağımsız ve tarafsız mahkemenin makul bir süre içerisinde kendisi hakkında kararlaştırdığı hak ve sorumlulukları veya işlediği herhangi bir suç duyurusu duruşmasının kamuya açık yapılması hakkına sahiptir.*
42. Bunun dışında AİHS'nin 6.1 madde fıkrası [Adil yargılanma Hakkı] şunları öngörmüştür:
- Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir.*
43. Mahkeme ayrıca Anayasa'nın 54. maddesine [Hakların Yargı Yoluyla Korunması] de atıfta bulunmuştur. Madde şöyledir:
- Herkesin, bu anayasa ve yasayla güvenceye bağlanmış hakların ihlali veya yok sayılması durumunda yargı yoluyla koruma ve böyle bir hakkın ihlali tespit edildiği durumda etkin yasal araçlara başvurma hakkı vardır.*
44. Mahkeme, KMDK kararının 13 Mart 2014 tarihinde çıkarıldığını gözlemlemiştir. Müdahil taraflardan hiçbirinin bu karara karşı bir kanun yoluna başvurmadığı için karar 22 Kasım 2014 tarihinde kesinleşmiş ve bağlayıcı olmuştur.
45. Mahkeme başvuruçunun bir yazılı dilekçeyle KMA'ya başvurup kendi davasına ilişkin kararın uygulanmasını talep ettiğini tespit etmiştir. Başvuruçucu kendi davasına ilişkin kararın icrası için sürekli gayret etmiştir.

46. Mahkeme, Kosova Cumhuriyeti Özel Mülkiyetli Tarım Arazisi ve Ticari Mülklerine İlişkin Davaların Çözümü Hakkında 2006/20 sayılı UNMIK Yönetmeliğinin Değişikliğine İlişkin 03/L-079 sayılı Kanun hakkında yapılan KI144/14 ve KI156/14 sayılı başvurularla ilgili kararlarında KMDK ile KMA Temyiz heyeti kararlarının uygulanmasında tek yetkili kurumun KMA'nın olduğu yönündeki içtihadını hatırlatır. Bu olgu, KI187/13 numaralı başvuru hakkında 10 Mart 2017 tarihinde yapılan açık duruşmaya müdahil taraf olarak katılan KMA yetkilileri tarafından da doğrulanmıştır.
47. Mahkeme mevcut başvuruda KMDK'nin 13 Mart 2014 tarihinde çıkartılmış olan kesinleşmiş kararına rağmen idari yargılama sonucunda çıkarılmış olan bir karar nedeniyle bu kararın uygulanmadığı yönünde KMA'nın iddiasını tespit etmiştir. KMA'nın gerekçe olarak ileri sürdüğü karar İpek Belediye Meclisinin 01-463-65203 sayı ve 14 Mayıs 2015 tarihli kararıdır.
48. Mahkeme, mahkemelerde henüz çözüme kavuşturulmamış olan davaların sonucuna etki etmek amacıyla yürütmenin müdahalesi söz konusu olduğunda hakimlerin bağımsızlıklarının ihlal edildiğini hatırlatır (bkz. 25 Temmuz 2002 tarihli karar, *Sovtransavto Holding/Ukrayna*, No: 48553/99 ve bkz. AIHM'nin 26 Kasım 2002 tarihli kararı, *Mosteanu ve diğ. /Romanya*, No: 33176/96).
49. Mahkeme, mevcut davada İpek Belediyesi'nin kesinleşmiş ve bağlayıcı bir yargı kararını idari bir kararla kapattığını, bunun da yargı bağımsızlığı ilkesine aykırı olduğunu ve kesinleşmiş yargı kararlarının uygulanması ilkesine aykırı olduğunu tespit etmiştir.
50. Mahkeme bununla ilgili olarak, Kosova Cumhuriyeti hukuk sisteminin kesinleşmiş bir yargı kararının bir tarafın aleyhinde etkisiz kalmasına izin vermesi durumunda bir anlamı olamayacağını vurgular. Bu nedenle usullerin etkisizliği ve kararların uygulanmaması, Kosova makamlarının riayet etmekle yükümlü oldukları hukukun üstünlüğü (bkz. Anayasa'nın 7. maddesi) ilkesine aykırı sonuçlar doğurur (bkz. AIHM'nin 25 Temmuz 2004 tarihli kararı, *Romashov/Ukrayna*, No: 67534/01).
51. Mahkeme, kesinleşmiş KMDK kararlarının tüm gerçek ve tüzel kişiler için buyurucu olduğunu ve herhangi bir adili veya idari incelemeye tabi tutulamayacaklarını hatırlatır (bkz. KI104/10 Numaralı *Dražica Arsić* tarafından yapılan Gilan Bölge Mahkemesi'nin GZ. nr.78/2010 sayı ve 7 Haziran 2010 tarihli kararı hakkında anayasal denetim başvurusu için çıkarılan 23 Nisan 2012 tarihli karar).
52. Mahkeme bu nedenle İpek Belediye Meclisinin 01-463-652003 sayı ve 15 Mayıs 2015 tarihli kararının hükümsüz olduğunu tespit etmiştir.
53. Mahkeme, bir mahkemece çıkarılmış olan bir kararın uygulanmasının, yukarıda belirtilen maddelerle güvence altına alınmış olan adil ve tarafsız yargılanma hakkının bir parçası olarak görülmesi gerektiğini değerlendirmiştir (bkz. 18357/91 numaralı *Hornsby/Yunanistan* başvurusuna ilişkin 19 Mart 1997 tarihli AIHM kararının 40. paragrafı). Bahse konu davada AIHM, başvurucuların lehine alınmış olan kesinleşmiş

yargı kararının icra hakkında mahrum edilmemesi gerektiğine hükmetmiştir.

54. Mahkeme bunun dışında hiçbir kurumun kararın gözden geçirilmesi veya davanın yeniden görüşülmesinden istifade etmek düşüncesiyle kararın icra edilmemesini gerekçelendiremeyeceği görüşündedir (bkz. 48553/99 numaralı *Sovtransavto Holding/Ukrayna* başvurusuna ilişkin 25 Temmuz 2002 tarihli kararın 72. paragrafı ile 52854/99 numaralı *Ryabykh/Rusya* başvurusuna ilişkin 24 Temmuz 2003 tarihli kararın 52. paragrafı).
55. Yetkili makamlar kararların uygulanması için hukuki anlamda ve uygulama açısından etkin olan etkili bir sistem kurmak ve kararların gereksiz gecikmeler olmaksızın makul bir sürede uygulanmasını sağlamakla yükümlüdür (bkz. AIHM 6 Kasım 2008 tarihli kararı, *Pecevi v. Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti*, Başvuru No: 22731/02).
56. Mahkeme, KMA'nın Anayasa ve kanunla belirlenmiş yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirmesi anlamında yetkileri çerçevesinde kanunların uygulanması için etkili bir mekanizmayı bulmak için bir usul belirleme görevinin olmadığını belirtmek ister. Ancak her birey Anayasa veya kanunla güvence altına alınmış bir hakkının reddi durumunda yargı güvencesi hakkına sahiptir (bkz. Anayasa'nın 54. maddesi).
57. Mahkeme, KI187/13 sayılı başvuruya ilişkin 16 Nisan 2014 tarihli kararında KMBK kararlarının uygulanmamasının anayasal denetimi konusuna temas ettiğini belirtmek ister. Bu kararda Mahkeme, kararın uygulanmayışının sonucu olarak AIHS'nin 6.1 fıkrasıyla bağlantılı Anayasa'nın 54. madde ihlali ve AIHS 1. Ek Protokolünün 1. maddesiyle bağlantılı Anayasa'nın 46. maddesiyle güvence altına alınmış olan mülke sulh içinde malik olma hakkının ihlal edildiğini tespit etmiştir (bkz. KI187/13 sayılı N. Jovanović, *Yüksek Mahkeme Temyiz Heyetinin GSK-KPA-A-001/12 sayı ve 8 Mayıs 2012 tarihli kararı ve Kosova Mülkiyet Davaları Komisyonunun KPCC/C/A/114/2011 sayı ve 22 Haziran 2011 tarihli kararının uygulanmaması hakkında anayasal denetim başvurusu*).
58. Bu nedenle başvurucuların başvurularında belirtilen KMBK ile KMA Temyiz heyeti nihai kararlarının uygulanması için uygun mekanizmanın bulunmaması ve bu kararların icra edilmemesinin yükümlülüğü KMA'nın kendisine aittir.
59. Öyle ki Mahkeme, KMA'nın KMBK ile KMA Temyiz Heyeti kararlarını icra etmekle yükümlü olduğunu değerlendirmiştir.
60. Sonuç olarak Mahkeme, KMBK KMA Temyiz Heyeti'nin nihai ve bağlayıcı kararlarının icra edilmemesinin Anayasa'nın 31. maddesi ve AIHS'nin 6.1 fıkrasıyla güvence altına alınmış olan adil yargılanma hakkı ihlali oluşturduğunu tespit etmiştir.

Mülkiyetin Korunması Hakkı İhlali İddialarıyla İlgili Olarak

61. Başvurucular Anayasa'nın 46. madde [Mülkiyetin Korunması] ve AİHS'nin 1. Ek Protokolünün 1. madde ihlali olduğunu ileri sürmüşlerdir.
62. Anayasa'nın 46. maddesi [Mülkiyetin Korunması] şöyledir:
1. *Mal güvenliği güvenceye bağlıdır.*
  2. *Maldan yararlanma hakkı, kamu çıkarlarına uygun şekilde yasalarla düzenlenir.*
  3. *Hiç kimse keyfi olarak kendi mülkünden yoksun bırakılmaz. (...)*
- [...]
63. AİHS'nin 1. Ek Protokolü 1. maddesi şöyledir:
- Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.*
- Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.*
64. Mahkeme, Mülkiyet ve Konut Komisyonunun kararları kesinleştikten sonra "başvurucunun Anayasa'nın 46. maddesi ve AİHS'nin 1. Ek Protokolünün 1. maddesiyle güvence altına alınan mülkiyet hakkına sahip olduğunu" (bkz. Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin başvuru Draža Arsić'in Gilan Bölge Mahkemesinin GZ 78/2010 sayı ve 7 Haziran 2010 tarihli kararı hakkında KI104/10 numaralı anayasa denetim başvurusuna ilişkin 10 Mayıs 2012 tarihli kararı) ifadesinin yer aldığı 23 Nisan 2012 tarihli kararını hatırlatır.
65. Başvurucunun bu davasına ilişkin KMBK kararı 22 Kasım 2014 tarihinde kesinleşerek bağlayıcı olmuştur.
66. Bu haliyle Anayasa'nın 46. maddesi ve AİHS'nin 1. Ek Protokolünün 1. maddesi anlamında her başvuru için mülke malik olma hakkı belirtilen tarihlerde başlamıştır.
67. Mahkeme, KMBK'nin kararının kesinleşmiş ve bağlayıcı olmasına rağmen hiçbir zaman icra edilmediğini tespit etmiştir.
68. Mahkeme, bu kararların icra edilmeyişinin sonucu olarak başvurucuların Anayasa'nın 46. maddesi ve AİHS 1. Ek Protokolünün 1. maddesiyle güvence altına alınmış mülklerine sulh yoluyla malik olma haklarının ihlal edildiğini tespit etmiştir.

SONUÇ

69. Mahkeme sonuç olarak başvuruçunun davasına ilişkin KMBK kararının uygulanmayışının Anayasa'nın 31. madde ile AİHS'nin 6.1 fıkrası ihlali oluşturduğunu tespit etmiştir.
70. Mahkeme ayrıca KMBK'nın kesinleşmiş kararının İpek Belediye Meclisince idari bir kararla reddinin Anayasa'nın 54. madde ihlali oluşturduğunu da tespit etmiştir.
71. Mahkeme, kesinleşmiş ve bağlayıcı olan kararların uygulanmayışıyla başvuruçunun karar karar icrası gerçekleşmediğinden dolayı mülkünden mahrum bırakıldığını tespit etmiştir. Bu şekilde başvuruçunun Anayasa'nın 46. maddesi ve AİHS 1. EK Protokolü 1. maddesiyle güvence altına alınan mülkiyet hakkı ihlal edilmiştir.
72. Mahkeme sonunda başvuruçuların maddi tazminat talepleri eşliğinde Anayasa'nın 24, 32 ve 54. maddeleri ile AİHS'nin 13 ve 14. maddelerinin ihlal edildiği iddialarını daha fazla incelemenin gerekli olmadığını, çünkü Anayasa'nın 31 ve 46. maddeleri ile AİHS'nin 6.1 fıkrası ve AİHS 1. Ek Protokolü 1. maddesi ihlali tespitiyle yukarıda mezkur iddiaların aşınmış olduğunu değerlendirmiştir.

BU SEBEPLERDEN DOLAYI

Anayasa'nın 113.7 fıkrası, Kanun'un 20 ile 47. maddeleri ve İÇTÜZÜĞÜN 56. kuralı (1) fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi'nde 5 Aralık 2017 tarihinde yapılan müzakere sonucunda oybirliğiyle:

- I. Başvurunun kabul edilir olduğunun İLANINA,
- II. Anayasa'nın 31. madde ile AIHS 6.1 fıkrası ihlali bulunduğu TESPİTİNE,
- III. Anayasa'nın 54. maddesi ihlali bulunduğu TESPİTİNE,
- IV. Anayasa'nın 46. madde ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 1. Ek Protokolü 1. maddesi ihlali bulunduğu TESPİTİNE,
- V. İpek Belediye Meclisinin 01-463-65203 sayı ve 14 Mayıs 2015 tarihli kararının hükümsüz olduğunun İLANINA
- VI. Kosova Mülkiyet Başvuruları Komisyonu'nun KKPK/D/R/230/2014 sayı ve 13 Mart 2014 tarihli kararının Kosova Mülkiyet Ajansı (KMA) tarafından icrasının gerekli olduğunun TESPİTİNE,
- VII. Mahkeme İÇTÜZÜĞÜNÜN 63. kuralı gereğince mümkün olan en kısa süreden ancak 6 (altı) ayı geçmeyecek şekilde Anayasa Mahkemesi Kararının icrası için alınmış olan tedbirler hakkında Kosova Mülkiyet Ajansı'na Mahkeme'ye bilgi verilmesinin EMREDİLMESİNE,
- VIII. Kararın taraflara TEBLİĞ EDİLMESİNE,
- IX. Kanununun 20.4 maddesi uyarınca bu kararın Resmi Gazetede YAYIMLANMASINA karar verilmiştir.
- X. İşbu kararın derhal yürürlüğe girer

Raportör Yargıç

Altay Suroy

Anayasa Mahkemesi Başkanı

Arta Rama-Hajrizi